

อภิปัจฉัย

๑. เป็นได้หลายสาธนะ
 - กัตตุสาธนะ ผู้.....
 - กัมมสาธนะ อันเขา.....
 - ภาวสาธนะ ความ... อัน.....การ.....
 - กรณสาธนะ เป็นเครื่อง.....เป็นเหตุ....
 - สัมปทานสาธนะ เป็นที่.....
 - อปาทานสาธนะ เป็นแดน.....
 - อธิกรณสาธนะ เป็นที่.....
๒. ลงหลังธาตุแล้ว ไม่มีอำนาจอะไร
๓. เป็นปุงลิงค์ เป็น อี การันต์

ตัวอย่างรูปวิเคราะห์และคำแปล

อุทกํ ทธาตีติ อุทฺธิ (ปเทโส)

โย ปเทโส อ.ประเทศ ไต ทธาติ ย่อมทรงไว้ อุทกํ ซึ่งน้ำ อิติ เพราะเหตุนั้น โส ปเทโส อ.ประเทศ นั้น อุทฺธิ ชื่อว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งน้ำ

สนฺธิยตีติ สนฺธิ (วาจา)

ยา วาจา เตน อันเขา สนฺธิยติ ย่อมสืบต่อ อิติ เพราะเหตุนั้น สา วาจา อ.วาจา นั้น สนฺธิ ชื่อว่า อันเขาสืบต่อ

สนฺธิธานํ สนฺธิ อ.การสั่งสม ชื่อว่า สนฺธิ

นฺนฺหนํ นฺนฺหนิ อ.ความยินดี ชื่อว่า นฺนฺหนิ

พฺชฺฉตีติ โปธิ (สตุโต)

โย สตุโต พฺชฺฉติ ย่อมตรัสรู้ อิติ เพราะเหตุนั้น โส สตุโต อ.สัตว์ นั้น โปธิ ชื่อว่า ผู้ตรัสรู้

พฺชฺฉติ เตนาติ โปธิ (ญาณ)

ปฺคฺคโล อ.บุคคล พฺชฺฉติ ย่อมตรัสรู้ เตน ญาณน ด้วยญาณนั้น อิติ เพราะเหตุนั้น ตํ ญาณํ อ.ญาณ นั้น โปธิ ชื่อว่า เป็นเครื่องตรัสรู้

พุชฌติ เอตถาติ โโพธิ (รุกขโฆ)

ปุคคโล อ.บุคคล พุชฌติ ย่อมตรัสรู้ เอตถ รุกขเฆ ที่ต้นไม้นี้ อิติ เพราะเหตุนั้น โส รุกขโฆ
อ.ต้นไม้นั้น โโพธิ ชื่อว่า เป็นที่ตรัสรู้

กสนัน กสิ

อ.การไถ ชื่อว่า กสิ

มุนาตีติ มุนิ (ชโน)

โย ชโน อ.ชน ไต มุนาติ ย่อมรู้ อิติ เพราะเหตุนั้น โส ชโน อ.ชน นั้น มุนิ ชื่อว่า ผู้รู้

รุจจัน รุจิ

อ.ความขบใจ ชื่อว่า รุจิ

ธมม โรเจตีติ ธมมรุจิ (ปุคคโล)

โย ปุคคโล อ.บุคคล ไต ย่อมขบใจ ธมม ซึ่งธรรม อิติ เพราะเหตุนั้น โส ปุคคโล อ.
บุคคล นั้น ธมมรุจิ ชื่อว่า ผู้ขบใจซึ่งธรรม

แบบฝึกหัดท้ายบท

นามกิตก์ต่อไปนี้ ลงปัจจัยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร จงวิเคราะห์

๑. ยาจโก (ชโน)
๒. กสโก (ชโน)
๓. สาวตถิวาสี (ชโน)
๔. อนุกมฺปโก (ชโน)
๕. อตถณฺณ (ภิกขุ)